

EVOLUCIJA ILI EVOLUCIONIZAM, KREACIJA ILI KREACIONIZAM

RAZLUČIVANJE ZNANSTVENE OD IDEOLOŠKE TERMINOLOGIJE*

Dr. Robert SCHNEIDER

“Kreacionizam je dogma koju podržava jedan broj kršćanskih protestanata prema kojoj je Bog stvorio svijet upravo onako kako je njegovo stvaranje opisano u Bibliji u prvom i drugom poglavlju Knjige postanka. Ove tekstove treba interpretirati i kao Božiju objavu i kao historijske i naučne tvrdnje. Informacije koje sakupljaju prirodne nauke moraju biti interpretirane u svjetlu ove doktrine.”

Izgleda da je debata o evoluciji i “kreacionizmu”, s ovim potonjim u obliku koji je prezentirao turski zagovarač Harun Jahja, počela i u vašem društvu; debata koja je već neko vrijeme prisutna na prostorima Sjedinjenih Američkih Država.

Ovim predavanjem, prije svega, želim pomoći da razlučite terminologiju koja se koristi u ovoj debati, zato što pretpostavljam da, kao i u SAD-u, i ovdje u široj javnosti, pa čak i među stručnjacima, postoji velika doza nejasnoće o tome šta to znači “nauka” a šta “scijentizam”, šta znači “evolucija” a šta “evolucionizam”, te šta znači “kreacija/stvaranje” a šta “kreacionizam”. Na koji način se svaki od spomenutih termina razlikuje od svoga para? Koje su to odlike i karakteristike jednoga a koje drugog? Zašto je moguće prihvatiti “nauku” a odbaciti

“scijentizam”, uvažiti “evoluciju” a odbaciti “evolucionizam”, te prihvatiti “stvaranje/kreaciju” a odbaciti “kreacionizam”? Mislim da su nam svima posebno važne ove distinkcije ukoliko želimo razumjeti gdje se krije stvarni konflikt i ako želimo mladim u našim školama i vjerskim zajednicama pružiti uputu o pitanju ispravnog odnosa između vjere i nauke. Ja vam nudim tezu da nauka i vjera, kad se ispravno razumijevaju i kad se njihove granice poštuju, nisu u konfliktu. Ustvari, one zajedno imaju potencijal da jedna drugu nadopunjuju, doprinoseći tako razumijevanju cjeline, koja je nešto više od pukog zbira njenih dijelova.

Počet ću sa kratkim prikazom moderne naučne slike svijeta, tj. svijeta onakvog kako ga moderna nauka percipira i razumije.

Moderna naučna slika svijeta

Krajem 20. stoljeća, međunarodna zajednica muškaraca i žena koji izučavaju naš svijet, zajednica koja je poznata pod imenom “moderna nauka”, skicirala nam je novu i začuđujuću sliku svijeta. Oni nam kažu da živimo na planeti koja kruži oko jedne zvijezde, koja je samo jedna među milijardama takvih u

*Ovo je prijevod doradene verzije predavanja koje je, u okviru tribine Udruženja Ilmijje IZ-e u BiH «Ummet danas», na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, 23.12.2004. godine, održao prof. dr. Robert J. Schneider. Dr. Schneider, iako umirovljeni profesor, još uvijek predaje na Odsjeku za filozofiju i religiju Apalachian State Univerziteta u SAD-u. Pored toga, on je kopredsjedavajući Odbora za nauku, tehnologiju i vjeru Episkopalne crkve u SAD-u. Zainteresirani neke od njegovih radova mogu naći na web-stranici “Science and Faith: perspectives on Christianity and science” (www.berea.edu/SpecialProject/scienceandfaith). Dr. Schneider, također, poziva sve čitaoce da svoje eventualne komentare na ovo predavanje i pitanja šalju na sljedeću e-mail adresu: rjschn39@bellsouth.net

našoj galaksiji i da sveukupno postoji oko sto do dvije stotine milijardi galaksija. Širenje kosmosa traje približno 14 milijardi godina, počevši od događaja poznatog kao Veliki prasak (Big Bang). Vrijeme i prostor i sva materija i energija u kosmosu, koji su do tada bili zbijeni zajedno u jednu tačku beskrajne gustoće, jednostavno su “izbili” iz toga događaja. Tokom svih ovih milijardi godina neprekidno su nastajale nove galaksije, zvijezde i planete.

Ovo je prilično drukčiji svijet od onog u kome smo mislili da živimo kad je počelo 20. stoljeće, ali su astrofizičari i kosmolozi sakupili uvjerljive dokaze u korist ove nove slike svijeta. Neke od njih i sami možemo vidjeti, kao što su, naprimjer, fotografije urađene pomoću Hablovog teleskopa. Druge dokaze daju teleskopi koji mjere golim okom “nevidljivu” svjetlost, kao i istraživanja najmanjih djelića materije i energetskih impulsa koji zajedno stvaraju nove sadržaje kosmosa. Mi sada znamo – kako bi to kazao kršćanski teolog i naučnik Pierre Teilhard de Chardin – da živimo u kosmosu koji je u neprekidnoj genezi (stvaranju), u svijetu u kome nove stvari, bilo zvijezde ili vrste, neprestano nastaju.

Drugi naučnici su istraživali povijest života na Zemlji i – počevši sa Charlesom Darwinom u 19. stoljeću – došli do zaključka da su svi oblici života tokom protekle četiri milijarde godina evoluirali iz jednog ili nekoliko jednostavnih oblika (života). Ovo otkriće je ništa manje začuđujuće uzmete li u obzir ogromnu raznolikost i raznovrsnost života (na Zemlji). Do sada je identificirano i označeno više od dva miliona različitih vrsta biljaka, životinja, gljivica, bakterija i drugih oblika života, a procjenjuje se da dodatnih osam miliona još uvijek čeka da bude otkriveno. Neki dan su pomorski biolozi obznanili otkriće 178 novih vrsta ribe. Živa bića borave na svakom mogućem mjestu na Zemlji, od najdubljih mjesta okeana do najviših planina, pa čak i na drugim živim bićima.

Dokazi koji govore u korist evolucije su veoma jaki. Paleontolozi su otkrili fosile nekoliko hiljada izumrlih vrsta, uključujući i hiljade prelaznih (tranzicijskih) oblika, i tako nam dali jasniju sliku načina na koji se evolucija odvija. Biogeografi su otkrili da vrste izolirane

od svojih prijašnjih ekosistema evoluiraju u nove vrste. Molekularni biolozi su dešifrirali DNK brojnih vrsta i strukturu određenih proteinskih molekula, koje posjeduje gotovo svaki živi organizam. Upoređivanjem razlika među njihovim strukturama, ovi naučnici su uspjeli utvrditi odnose (veze) između različitih vrsta i rekonstruirati evolucijske genealogije koje potvrđuju naprijed spomenuta otkrića paleontologa. Iako još uvijek postoje zagonetke koje treba riješiti te neki podaci koji se izgleda ne uklapaju u ovu teoriju, svakodnevna nova otkrića sve više učvršćuju koncept evolucije u naučno promišljanje. Mi živimo u kosmosu čija je bitna karakteristika evolucija kako u galaksijama tako i u nastanku novih vrsta tokom vremena.

Izazovi ovom evolucijskom viđenju svijeta: Kreacionizam «Mlade Zemlje» i «Pokret inteligentnog dizajna»

Ovu novu sliku kosmosa je uveliko prihvatila obrazovana javnost među euro-američkim narodima Sjeverne hemisfere. Međutim, ona je također postala objekt kritike i odbacivanja strane prilično velikog broja Amerikanaca i mnogo manjeg broja Evropljana. Opoziciju, prije svega, čine konzervativni i fundamentalistički sljedbenici protestantskoga kršćanstva, koji zagovaraju dva viđenja svijeta koja se radikalno razlikuju od slike svijeta moderne nauke. Jedno se zove “kreacionizam mlade Zemlje”, a drugi je poznat kao “inteligentni dizajn”. Ja ću ukratko predstaviti njihove odlike, a onda ću govoriti o terminima frekventno korištenim u ovoj debati, a koje sam već spomenuo, te ću se osvrnuti na šire pitanje odgovarajućeg odnosa između vjere i nauke.

Koristeći kršćansku Bibliju kao svoj izvor, pristaše “kreacionizma mlade Zemlje” interpretiraju biblijska kazivanja o stvaranju iz Knjige o genezi, poglavlje 1 i 2, kao historijski i naučni prikaz načina na koji je Bog stvorio kosmos. Oni vjeruju da su Zemlja i čitav kosmos stvoreni prije nekih 6.000 godina u vremenskom razdoblju od šest dana, od kojih je svaki trajao 24 sata, te da je Bog napose stvorio svaku živu “vrstu”. Oni, također, tvrde da postoje naučni dokazi koji potvrđuju njihovu

interpretaciju Biblije te u svojim publikacijama zagovaraju ono što zovu “naučni kreacionizam” ili “kreacionistička nauka” i pokušavaju pobiti bilo kakvu evoluciju. Ova grupacija se protivi učenju evolucije ne samo zato što je ono u kontradiktornosti sa njihovom interpretacijom Biblije, nego i zato što vjeruju da je učenje evolucije odgovorno za promjene nastale u modernome društvu, koje oni smatraju štetnim po moralnost.

Pristaše “Pokreta inteligentnog dizajna” se razlikuju od kreacionista u tome što oni prihvataju dokaze o milijardama godina starome kosmosu, ali kao i ovi potonji tvrde da je moguće naučno razaznati i razumjeti Božije djelovanje u prirodi. Oni tvrde da su pojedine karakteristike živih organizama “neumanjivo kompleksne”, previše kompleksne da bi se vjerovalo da bi one ikad mogle nastati putem biološke evolucije. Zbog toga se njihova geneza može objasniti samo direktnim djelovanjem Inteligentnog Dizajnera (tj. Boga). Pored toga, moguće je putem nauke razaznati koje odlike i karakteristike prirode nose obilježje takvog dizajna.

Pobornici ova dva gledišta se slažu u tvrdnji da je evolucija, kako je predstavlja i promovira naučna zajednica, svojevrsna filozofska dogma koju ne određuju naučni dokazi nego odanost unaprijed zadanom sistemu vjerovanja, koje oni nazivaju “naturalizam”. Ovaj filozofski sistem vjerovanja oni smatraju protubožanskim i štetnim za moralnost te se protive poučavanju teorije evolucije u javnim školama SAD-a. Iako, putem pravnoga sistema, nisu uspjeli ukloniti teoriju evolucije iz predmeta o prirodnim naukama, oni su u većini američkih država pokrenuli program kako bi uvjerali uprave lokalnih škola da u školske programe uključe njihova alternativna stajališta, naročito “inteligentni dizajn”.

Ovakvim naporima se snažno opiru i naučna zajednica i umjerene i liberalne vjerske grupacije i asocijacije. Velika većina naučnika se protivi kreacionizmu «Mlade Zemlje» pod izgovorom da je njihova takozvana “kreacionistička nauka” loša nauka. Takav je, naprimjer, slučaj sa tvrdnjom kreacionista da su fosili sačuvani u naslagama stijena rezultat

Velikog potopa iz vremena Nuha, a.s. Geolozi i paleontolozi su, međutim, uvjerljivo pokazali da su pogrešno interpretirani naučni dokazi koji navodno govore u prilog ovakvih tvrdnji.

Na drugoj strani, “Pokret inteligentni dizajn” predstavio je javnosti respektabilniju intelektualnu argumentaciju te su neki naučnici prihvatili njihove teze o kompleksnosti živih organizama. Međutim, većina članova naučne zajednice ih odbacuje, ne kao lošu nauku, nego, radije, kao još uvijek neutemeljenu nauku. Još nisu ponuđeni nikakvi dokazi na temelju pozitivnih naučnih istraživanja koji bi ustanovili “Inteligentni dizajn” kao teoriju. Tako su, naprimjer, detaljnije izučavani neki sistemi koji ilustriraju neumanjivu kompleksnost živih organizama, poput krvnoga sistema zgrušavanja kod ljudi. Istraživači su uspjeli pokazati da evolucijski procesi na adekvatan način objašnjavaju ove odlike ili sisteme.

Neki predstavnici i kršćanskih i jevrejskih vjerskih grupacija u SAD-u se također protive uvođenju ovih dvaju kreacionistička koncepta u nastavu prirodnih znanosti. Zašto? Zato što, kažu njihovi kritičari, svaki od njih predstavlja zaseban vjerski sistem vjerovanja ili ideologiju, a takve vjerske dogme nemaju mjesta u naučnim programima javnih škola koji su vođeni principom odvajanja između rkeve i države. Članovi naučne i vjerske zajednice su udruženi zbog još jednoga veoma važnog razloga u opoziciji objema formama kreacionizma, a to je zato što oni nespretno prelaze granice te zbunjeno miješaju nauku sa vjerom, integrirajući nauku u svoje vjerovanje i, u svakome slučaju, podređujući nauku vjerskoj interpretaciji i ideologiji. Konačan rezultat je upitna nauka i sumnjiva teologija.

Nazad ka terminologiji: “nauka” i “evolucija”

Ako mislite da je ova kontraverza zbunjujuća, vjerovatno je vrijeme da se vratimo terminologiji koju sam spomenuo na početku. Želio bih napraviti razliku između validnih metoda i načina saznavanja o svijetu i Bogu, na jednoj strani, i ideoloških sistema vjerovanja, koji tvrde da pružaju konačan odgovor na sve, tj. vrstu sistema koje mi nekad zovemo “izmi”.

Početak skupa sa “naukom” i “evolucijom”, pošto je ovo potonje proizvod prvog.

Šta je “evolucija kao nauka”? Ono što obično zovemo “teorijom evolucije” ustvari je rezultat dugoga procesa istraživanja, analiza, provjeravanja, argumentiranja i konstruiranja teorija, koristeći metodologiju prirodnih nauka. Jer, to je ono što nauka zapravo jest: metoda izučavanja i razumijevanja svijeta prirode. Iako je Darwinova teorija prirodne selekcije bila prva takva teorija koja je pružila racionalno objašnjenje procesa evolucije, ona nije prihvaćena bez propitivanja ili rasprave. U 19. stoljeću mnogi naučnici nisu prihvatili ovu teoriju. Otkrića ostvarena na polju genetike u 20. stoljeću su, međutim, podržala ovu teoriju, pa je ona modificirana tako da je na koncu dobila gotovo opću podršku naučne zajednice. I dok se Darwin još uvijek uvažava kao pionir u razradi ove teorije, a veliki dio njegovih ostvarenja u tome domenu još uvijek ostaje relevantan, moderna forma teorije evolucije je daleko nadišla ono što je Darwin naučavao.

Ovaj evolucijski model koji pojašnjava međuodnos i raznolikost života je postao osnovni model u prirodnim naukama jednostavno zato što su ovi naučnici uradili ono što naučnici obično i rade. Oni su sakupili informacije iz svih krajeva Planete, testirali ih i teoretizirali, ispitivali ih i predviđali te, putem novih otkrića, konačno i potvrdili svoja predviđanja. Došli su do zaključka da je evolucija najsmislenije objašnjenje izuzetno raznolikih fenomena prisutnih u prirodi i da ih ona povezuje na način na koji nijedna teorija ranije nije učinila.

Ovdje bi vjerovatno bilo korisno ukazati u čemu se sastoji sami proces evolucije zato što se on veoma često pogrešno razumijeva i tumači. Neki kritičari (teorije evolucije) tvrde da naučnici naučavaju da je evolucija proizvoljan i slučajan proces: stvari se, jednostavno, samo događaju. To, međutim, nije tačno. Naučnici ne govore o “slučajnosti”, već o “uzroku i posljedici”. Iako se čini da se, naprimjer, genetska mutacija DNK-molekula nekog organizma događa spontano i da je nepredvidljiva, ona, ipak, ima uzrok. Dovodi li rezultat ove mutacije do evolucijske promjene organizma, to ovisi o kasnijoj interakciji organizma sa svojom sredinom i ovaj

proces je vođen “zakonom” prirodne selekcije. Proces evolucije je, dakle, rezultat međusobne interakcije između slučajnosti i zakona.

Međutim, nauka se kao društvena djelatnost ništa ne razlikuje od bilo koje druge društvene djelatnosti. Nju čine ljudska bića sa svim svojim ličnim nedostacima, motivima koristoljublja, friziranim teorijama i iskušenjima koja donosi status. Međutim, bez obzira na sve njihove nedostatke, vjerujem da naučnici kao jedna zajednica tragaju za istinom i da nas priroda neprekidno iznenađuje svojim otkrićima. Oni možda izuzetno energično brane neku naučnu teoriju, ali oni su svjesni činjenice da su sve naučne istine privremene i da nijedna čvrsto utemeljena naučna teorija ne predstavlja konačnu riječ u pogledu prirodnih fenomena. Prisjetite se da je Ptolomejev model nebesa dominirao astronomijom i kosmologijom hiljadu godina, ali da je dvjesto godina nakon Kopernika ovo mjesto ustupio Newtonovom modelu, koji je, opet, dvjesto godina kasnije mjesto ustupio Einsteinovom modelu kosmosa. Vrijeme će pokazati hoće li će evolucija svoje trenutno mjesto ustupiti nekome drugom naučnom objašnjenju života. Međutim, u ovome momentu ne postoje dokazi da će se to dogoditi u skorije vrijeme i mnogo je vjerovatnije da će ona još mnogo stoljeća biti prisutna u nekoj modificiranoj formi. Evolucija, suprotno polemičkim izjavama svojih neprijatelja, NIJE “teorija u krizi”. Niti su naučnici udruženi u neku vrstu globalne zavjere kako bi od ostatka Planete sakrili stvarnu istinu o evoluciji, kao što neki njeni rivali tvrde. Ova, po mome mišljenju, podla kleveta je grijeh i protiv istine i protiv nauke.

Dozvolite mi da napravim kratku, ali veoma važnu digresiju: sami naučnici obično ne koriste termin “darvinizam” kako bi označili naučnu teoriju evolucije. Ustvari, to su rivali evolucije koji je nazivaju “darvinizam” i ujedno tvrde da je nauka u suštini filozofija. Neki, opet, izjednačavaju nauku sa “naturalizmom”, za koji pristalice “inteligentnog dizajna” tvrde da je to filozofska ideologija prerusena u odoru nauke. Drugi izjednačavaju “darvinizam” sa filozofijom socijalnog darvinizma iz 19. stoljeća koja je veoma često korištena kao

opravdanje nacionalističkim, rasističkim i sličnim ideologijama iz kasnog 19. i ranog 20. stoljeća. Međutim, socijalni darvinizam NIJE naučna teorija evolucije. Prije će biti da su ove ideologije zloupotrijebile i izopačile naučnu teoriju (evolucije) zarad svojih rasističkih, nacionalističkih i drugih ideoloških ciljeva. Mi ne bismo trebali kriviti nauku za načine na koje je ljudi zloupotrebljavaju. Nažalost, ova distinkcija je veoma često zanemarana u polemičkim pisanjima protiv evolucije.

“Evolucionizam” i “scijentizam”

Nauka je, dakle, metoda izučavanja prirode, a “evolucija” je objašnjenje koje nauka nudi kako bi objasnila fenomen života i pojavu novih vrsta. Ali, nemojte pomiješati “evoluciju” sa “evolucionizmom” ili “nauku” sa “scijentizmom” zato što svaki od ovih termina ima zasebno značenje. “Evolucionizam” je termin koji ja koristim za filozofski sistem vjerovanja ili ideologiju koju promoviraju neki unutar i izvan naučne zajednice. On je povezan sa idejom “scijentizma”, tj. dogmatskim uvjerenjem da je nauka i samo nauka ta koja čovjeka vodi do istine. Zagovarači i promotori ovoga filozofskog sistema vjerovanja tvrde da naučno znanje vodi ka nužnome zaključku: postoji samo svijet materije, energije, prostora i vremena, evolucija objašnjava sve o historiji prirode i života i ne postoji nikakva duhovna dimenzija izvan materijalne zbilje te Bog, dakle, ne postoji. Kosmos je tu bez ikakvog cilja i bez ikakve svrhe. Evolucija pruža dokaze da su ljudska bića samo skup “sebičnih gena” i da svo naše ponašanje, uvjerenja, nade, želje, strahovi i vjera mogu biti reducirani na djelovanje ovih gena, koji su i sami rezultat fizičkih i hemijskih procesa u čovjeku. Svako značenje i smisao postojanja i života, uključujući i onaj vjerski, predstavljaju nešto što mi kao ljudska bića konstruiramo za sebe, tj. korisne fikcije koje nam pomažu da preživljavamo i da se razmnožavamo.

Ova ideologija NIJE nauka i njeni promotori čine istu grešku koju čine i kreacionisti: oni miješaju naučno znanje i svoj sistem vjerovanja i tvrde da je njihova dogma čvrsto utemeljena u naučnom znanju. Međutim, ništa od

metodologije prirodnih nauka ne upućuje nužno na zaključak da sve pojave u prirodi mogu biti svedene na hemijske i fizičke reakcije i da je čovjekov moral puki rezultat socijalne evolucije primata te da Bog ne postoji ili neka druga duhovna dimenzija koju nauka ne može razaznati, raščlaniti i proučavati. Štaviše, jedno od sastavnih dijelova vjerovanja je i to da jedino validno i pouzdano znanje do kojega čovjek može doći jest ono ostvareno putem nauke. Neko bi mogao misliti da će se oni koji znaju da su sve naučne istine privremene ustručavati tako arogantnih izjave poput ove. Ali, izgleda da neki od njih i to čine!

“Kreacionizam” i “stvaranje/kreacija”

Osvrnut ću se na posljednji par termina, pa ću se vratiti na koncept “kreacionizma”, koji sam spomenuo na početku. “Kreacionizam” predstavlja ideologiju zato što njeni zagovarači iz pokreta «Mlade Zemlje» insistiraju da je njihova tzv. naučna interpretacija prvog i drugog poglavlja Knjige o postanku jedina ispravna interpretacija. Oni insistiraju da svi naučni dokazi moraju biti interpretirani u svjetlu njihovoga dogmatskog vjerovanja u šestodnevno stvaranje, koje se zbilo prije nekih 6.000 godina. Zbog toga – oni bi insistirali – evolucija novih vrsta nije se nikad dogodila i kosmos ne može biti milijarde godina star. Argument kreacionista “Inteligentnog dizajna” predstavlja jednu vrstu “epizodnog kreacionizma”: kao da je Bog u povijesti života s vremena na vrijeme morao intervenirati kako bi promjene među vrstama bile moguće. Kao i kreacionisti «Mlade Zemlje», i oni miješaju nauku sa vjerskom ideologijom.

Međutim “kreacionizam” NIJE “kreacija”, ako se uzme u obzir kršćansko razumijevanje ovoga termina. “Kreacija” NIJE naučni termin kojim se opisuje postanak vrsta (na Zemlji). Ustvari to je teološki termin koji opisuje odnos Stvoritelja naspram stvorenoga (kosmosa). Veličanstvena kazivanja iz prvog i drugoga poglavlja Knjige o genezi ne bi trebalo doslovno razumijevati kao historijski i naučni prikaz postanka. Ona su, prije, objava teologiji da je jedan istinski Bog pozvao kosmos da postane i da se kosmos poslušno odazvao Božijem pozivu.

Ova objava potvrđuje da je – mada kosmos otkriva “očima vjere” Božije prisustvo – kosmos prirodan, a ne nadnaravan. Ona potvrđuje da u kosmosu Božijom odredbom postoje određeni red i struktura i da je svaka stvar u njemu dobra i da je on u cijelosti vrlo dobar. Centralno u kršćanskoj teologiji su biblijske riječi prema kojima čitav kosmos predstavlja izljev Božije ljubavi, izraz Božije volje i manifestaciju Božije mudrosti.

Pored toga, kršćanski teolozi su razvili dva važna učenja kad je u pitanju Božije kreativno djelovanje u kosmosu. Jedno od ova dva je poznato kao “stvaranje iz ničega” (na latinskom: *creatio ex nihilo*). Prema ovoj doktrini, Bog je stvorio kosmos doslovno iz ničega. Tada nije postojalo vrijeme, prostor ili energija – ama baš ništa. Tada je Bog rekao: “Budi!” i kosmos se počeo pojavljivati. Druga doktrina je poznata kao “neprekidno stvaranje” (na latinskom: *creatio continua*). Prema ovom učenju, Bog stalno stvara: blagodati, moći i sposobnosti kojima je Bog obdario stvoreno na početku (stvaranja) omogućavaju neprekidno nastajanje novih stvari. “Neprekidno stvaranje” također znači da Bog svakoga momenta održava postojanje kosmosa. Prema tome, termin “kreacija” se prije svega odnosi na “ugovorni odnos” između Stvoritelja i stvorenja (tj. stvorenog). Moje poznavanje islamske teologije je površno, ali vjerujem da su neki od ovih koncepata prisutni i u vašoj teologiji.

Osnovna razlika između termina “kreacija” i “kreacionizam” je u tome što se prvo odnosi na teološku doktrinu, prema kojoj je svijet kreacija i djelo Boga, dok se drugo odnosi na doktrinu postanka, koja tvrdi da je i naučna. “Kreacionizam” je ideologija, a ne teologija i, kao i sve druge ideologije, i kreacionizam sputava i ograničava.

Zaključne napomene o ulozi religije i nauke

Praveći razliku između svih ovih termina, pokušao sam pokazati da postoji razlika između nauke i ideologije, bilo da se radi o prirodnoj nauci ili nauci o Bogu. I prirodne nauke i teologija kao djelatnosti koje pokušavaju razumjeti različite aspekte zbilje trebaju sačuvati svoj

integritet, te ne dozvoliti da budu kontaminirane ideologijom. Čini se da se teološke doktrine “stvaranja iz ničega” i “neprekidnog stvaranja” slažu sa kosmologijom i evolucijom Velikog praska. Pa ipak, nije obaveza nauke da verifikuje teološke doktrine ili da ih kritizira iz perspektive znanstvene metode. Slično tome, nije obaveza teologije da verifikuje naučne teorije ili da ih na osnovu određene interpretacije svetog teksta kritizira.

Međutim, s obzirom da, prema našem zajedničkom uvjerenju, moderna nauka izučava nešto što je stvoreno, onda sve ono što nauka sazna o kosmosu može pomoći teologiji da bolje razumije stvoreno, a teologija zauzvrat može bolje razumjeti Boga koji stvara. I kršćanska i islamska teologija smatraju prirodu prvom “knjigom” Božije objave, tako da se teologija ne treba bojati onoga što nauka otkrije u “knjizi prirode”. I zato, smatraju, da naučna teorija evolucije ne mora biti u konfliktu sa teologijom stvaranja. Ne radi se, dakle, o izboru “ili/ili” nego “oboje/i”. Kreacija i evolucija se slažu zato što nauka i teologija odgovaraju na različita pitanja. Nauka odgovara na pitanje “kako”, a teologija odgovara na pitanje “ko”. Evolucija ne negira da su kosmos i život rezultat stvaralačkih procesa, niti da postoji Bog, Koji je u bliskoj vezi sa stvorenim, koje je On pozvao u postojanje: to su neispravne tvrdnje ideologije koju zovem “evolucionizmom”.

Prije će biti da naučni koncept evoluirajućeg kosmosa i života poziva i podstiče teologiju da ponudi nova razmišljanja o Stvoritelju i Božijem stvaralačkom djelovanju u kosmosu te da razmišlja o prirodi Božijeg stvaranja na drukčiji način, tj. kao evoluirajućem stvaranju.

Nadam se da sam uspio pružiti barem neke informacije i unijeti izvjesnu dozu jasnoće u zbudujuću polemiku koja se počinje slušati i u vašem društvu. Ako možete pomoći svojim mlađim naraštajima u rješavanju vlastite konfuzije o pitanju evolucije i kreacionizma ili im pomoći da razumiju da nauka i vjera ne moraju biti u konfliktu, bit će to bolje za sve.

S engleskog preveo i priredio:

Aid Smajić

Summary

Dr. Robert. J. Schneider

Some discussion over the relationship of the scientific theory of evolution to religious belief in creation has appeared in Bosnia and Herzegovina. To help clarify the issues, this article distinguishes the terminology of science from ideology and argues that when science and religion are understood for what each really is, and their boundaries are respected, they are not in conflict with one another.

A brief summary of the modern scientific world picture of Big Bang cosmology and biotic evolution is followed by comments on challenges to this worldview by two forms of creationism found among American conservative, mostly Protestant, Christians: "young earth creationism" and "intelligent design." The arguments of these groups are rejected by almost all scientists on scientific grounds, and by other Christians for theological reasons: both criticize creationism because it improperly crosses boundaries and mixes science and religion together. And, it subordinates scientific knowledge to religious ideology.

The main portion of this article consists of a detailed description of the terminology of science and ideology. It explains the differences between "science" and "evolution" on the one hand, and the ideological belief systems of "scientism" and "evolutionism" on the other, and argues that "Darwinism" is not a correct term for the science of evolution. This exposition continues with an explanation of the difference between "creationism," which is an ideology about origins, and "creation," which is a theological concept about God's relationship with the universe as God's creation. Since theology answers the question "Who?" and science the question "How?" one does not have to choose between creation and evolution. They are not in conflict with each other, but can fit together in a religious understanding of the world.

موجز

التطور والتطورية

الخلق والمذهب الخَلقي

التمييز بين المصطلحات العلمية والأيدولوجية

د. روبرت شنايدر

ظهر في البوسنة والهرسك نقاش حول ارتباط النظرية العلمية للتطور بالمعتقد الديني في الخَلق، وللمساعدة على توضيح القضايا، يميّز هذا المقال مصطلح العلم عن مصطلح الأيدولوجية، ويؤكد بأنه إذا تم فهم العلم والدين على حقيقتهما مع احترام حدود كل منهما، فلن يكون هناك نزاع بينهما .

وبعد استعراض موجز للصورة العالمية العلمية الحديثة عن الدوي الهائل الذي أحدثه علم الكونيات والتطور الحيوي، تمت مناقشة التحديات الناجمة عن هذه النظرة للعالم من خلال شكلين لمذهب الخلق Creationism المنتشر بين النصارى المحافظين الأمريكيين، ولا سيما البروتستانت وهما: "خلق الأرض الشابّة" و "التصميم الذي". وعلى الصعيد العلمي فقد أجمع غالبية العلماء تقريبا على رفض أدلة هاتين المجموعتين، كما رفضها النصارى الآخرون لأسباب دينية؛ فالعلماء والمثديون ينتقدون مذهب الخلق لأنه يخترق الحدود بشكل غير سليم ويخلط بين العلم والدين، كما أنه يجعل المعرفة العلمية تبعا للأيدولوجية الدينية.

ويشتمل الجزء الرئيسي من هذا المقال على وصف تفصيلي لمصطلحي العلم والأيدولوجية. إنه يوضح الفرق بين "العلم" و "التطور" من جهة وبين أنظمة الإيمان الأيدولوجية لـ "مذهب العلمية" و "مذهب التطورية" من جهة ثانية، كما أنه يوضح بأن "الداروينية" ليست المصطلح الصحيح الذي يعبر عن علم التطور. ويتابع هذا الاستعراض بتوضيح الفارق بين مذهب الخلق باعتباره أيدولوجية المنشأ، وبين "الخلق" باعتباره المفهوم اللاهوتي لعلاقة الرب بالكون على أنها علاقة خلق وإبداع إلهي. وبما أن العلم اللاهوتي يجب على سؤال "من؟" بينما يجب العلم على سؤال "كيف؟" فإن المرء غير مضطر للاختيار بين الخلق والتطور، لأنهما لا يتصادمان بل إنهما يتطابقان في الفهم الديني للعالم.